

ЧИ БУВ ЛЮБЕЧ АМАДОКОЮ?

Видатний вчений стародавньої Греції Клавдій Птоломеї (бл. 90— бл. 160 рр.) у праці «Географія» вперше в історії світової науки навів відомості про Європейську і Азіатську Сарматію і, зокрема, про п'ять міст на берегах Борисфена (Дніпра): Азагарій, Амадоку, Сар, Метрополь, Ольвію. Серед дослідників Птоломеївої «Географії» набула популярності лише гіпотеза про ототожнення Метрополя з Києвом. Щодо перших трьох названих міст, думки вчених розходяться.

На наш погляд, заслуговує на увагу версія, що ототожнює Амадоку з стародавнім Любечем. Як відомо, Любеч уперше згадується у «Повісті временних літ» під 882 р. Археологічні дослідження доводять наявність кількох ранньослов'янських поселень перших століть нашої ери на території Любеча та навколо нього.

Факти, які підтверджують цю гіпотезу, знаходимо в дослідженні Г. К. Василенка. Автор, зокрема, аналізує фрагменти праці історика Пріска Панійського, який у 448 р. в складі візантійського посольства відвідав Скіфію і залишив письмові спогади про життя і побут її мешканців. Під час цієї подорожі візантійському посольству довелося переплутати багато річок. При цьому Пріск Панійський відмітив спосіб переправи, яким користувалося місцеве населення: «Ми переправилися через ці судноплавні річки на човнах-однодеревках. Інші річки ми переїжджали на плотах». Відомо, що човни-однодеревки і плоти були найпоширенішим транспортним засобом на слов'янських землях, які мали густу мережу річок. Ця особливість, на думку дослідника, ще в середині II століття послужила Птоломею приводом назвати плем'я полян амадоками, тобто плотогонами. Амадокою античний автор називає і місто, яке було ремісничим центром по виготовленню човнів-однодеревок.

Саме такий етнопонімічний ряд, на нашу думку, має розв'язати існуючий серед істориків сумнів щодо розташування Амадоки на Дніпрі з огляду на повну тотожність імені з назвою фракійського племені амадоків, яких доводилось шукати скоріше у Карпатах або Наддністрянщині.

У середині X ст. візантійський імператор Костянтин Багрянородний у трактаті «Про управління державою» зазначав, що виготовлення однодеревок було важливим промислом у лісових районах Русі на північ від Києва. Дослідження останнього часу підтверджують той факт, що саме в Любечі значних розмірів досягло будівництво великих човнів, матеріалом для яких служили дерева з навколишніх лісів.³

Отже, враховуючи локалізацію Птоломеєм міста Амадоки на північ від Метрополя (Києва) та давні традиції суднобудування в цій місцевості, версія про його ототожнення з Любечем видається нам цілком імовірною.

Зростаючий інтерес до найдавнішої історії України вимагає від сучасних дослідників детальнішого вивчення «Географії» Птоломея, розшифрування його етноніміки та топоніміки.

Джерела та література:

1. Василенко Г. К. Велика Скіфія. — К., 1991.
2. Там само. — С. 22.
3. Пеняк П. С. Структура ремесляного виробництва Чернігово-Северської землі в X—XII вв. // Чернігов и его округа в IX—XIII вв. — К., 1968. — С. 82.